

ДЕНИСОВА Діана
секретар судового засідання,
Вінницького окружного адміністративного суду,
м. Вінниця, Україна

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ КАНАДИ

Судова система Канади визначена Конституційним актом 1867 року. Вона виступає однією з гілок державної влади, до завдань якої входять: контрольні та нормотворчі функції; розгляд та прийняття рішень із кримінальних, цивільних, адміністративних справ, конституційних спорів, а також інші повноваження щодо здійснення правосуддя. Судова система Канади включає Верховний суд, федеральні судові органи, податковий суд, суди провінцій та військові суди.

Загальні вимоги до кандидатів на посаду судді Верховного суду Канади (далі – ВС Канади). У разі добору суддів ВС Канади, на відміну від добору суддів нижчих інстанцій, значення більшості загальних вимог до судді (зокрема, такі формальні вимоги, як громадянство, освіта тощо) є суттєво іншим, оскільки посада у ВС Канади є таким етапом у професійній кар'єрі, досягнення якого можливе за умови виконання більш загальних вимог допуску до юридичної діяльності загалом.

Громадянство. Прямої вимоги щодо громадянства Акт з Верховного суду Канади або відповідні правила (регламенти) добору суддів не містять. Консультативна рада зазначає, що кандидати на посаду судді Верховного суду Канади добираються з «усієї Канади» та «серед усіх канадців» [1]. Очевидно, це і є в Канаді вимогою громадянства (підданства). Можливість входження до складу ВС Канади іноземних суддів розглядається як виняток і регулюється спеціальними нормами законодавства про судоустрій. Це стосується переважно держав у стадії трансформації або в умовах конфлікту / постконфліктного розвитку.

Вік. Для Канади мінімального віку для зайняття посади судді Верховного суду не визначено, проте визначено максимальний вік перебування на посаді – це 75 років.

Освіта. Для отримання ліцензії на зайняття юридичною діяльністю кандидату необхідно отримати загальну освіту, ступінь бакалавра, скласти вступний іспит до юридичного університету (навчання триває три роки), а також пройти стажування чи скласти екзамен на право зайняття адвокатською діяльністю. При цьому загальна освіта та ступінь бакалавра можуть бути отримані в одній країні, а юридичний університет закінчений – в іншій (але обов'язково – *common law*).

Вимоги щодо знання мови / мов. За правилами добору суддів Верховного суду «...суддями можуть бути призначені лише функціонально білінгвічні

особи», оскільки Верховний суд проводить слухання англійською та французькою мовами [2].

Стан здоров'я. Спроможність виконувати повноваження судді оцінюється також і через виявлення відсутності обмежень у стані здоров'я. Акт про Верховний суд Канади встановлює, що судді займають свою посаду, допоки перебувають в доброму стані. В іншому випадку вони будуть звільненні за поданням Генерал-губернатора до Сенату та Палати громад. «Здоров'я та самопочуття» є окремим розділом у формі попереднього оцінювання кандидатів, що використовується Консультативною радою. Кандидат має навести розгорнутий опис щодо проблем зі здоров'ям, які існували або існують у нього за останні 10 років, щодо будь-якого виду залежності або обставин, які можуть вплинути на перебування на посаді судді [2].

Види та стаж професійної діяльності. Критерій враховує дві обставини: наявність (характер) і термін релевантної професійної діяльності. Суддею Верховного суду Канади може бути призначено будь-яку особу, яка була або є суддею вищого суду провінції, баристером чи адвокатом, перебуває в реєстрі провінції щонайменше 10 років. Положення Акта (Закону) про Верховний суд пояснюють, що такою особою є та, чий сукупний професійний досвід як баристера чи адвоката становить 10 років, або якщо особа займала посаду судді вищого суду провінції у будь-який час. [3].

Доброчесність як критерій добору. Загальним правилом добору суддів, яке часто може навіть не отримувати розгорнутого визначення у законодавстві, є врахування особистих якостей кандидатів, оскільки презюмується наявність у суддів Верховного суду не лише найвищої кваліфікації, а й відповідних моральних якостей.

Консультативна рада – орган добору суддів, використовує три блоки оцінювання кандидатів:

а) особисті навички та досвід включають: наочно вищий рівень знання закону; вищого рівня аналітичні навички; здатність вирішувати складні правові проблеми; здатність синтезувати інформацію про соціальний контекст, з якого виникають правові спори; ясність думки, зокрема в письмовому вираженні; спроможність працювати в умовах нестачі часу за обставин, які потребують старанного розгляду великої кількості матеріалів в будь-якій галузі права; прагнення до державної служби;

б) особистісні якості: бездоганна особистісна і професійна доброчесність; повага та уважність до інших; здатність оцінювати різноманітні погляди, перспективи і життєвий досвід, зокрема той, що мають групи, які історично перебувають у несприятливих умовах; моральна стійкість, стриманість, відкритість;

в) інституційні потреби Суду: забезпечення розумного балансу між публічно-правовою та приватно-правовою експертизою, враховуючи історичні закономірності розподілу між цими галузями з боку Верховного суду; експертний рівень в будь-якому конкретному питанні, яке регулярно фігурує в заявах

або на сьогодні недостатньо вирішене Судом; специфічною є вимога, щоб склад Верховного суду віддзеркалював різноманітність канадського суспільства [1].

Обмеження доступу до посади. Відповідно до законодавства про судоустрій суддя не може займати будь-якої іншої посади у виконавчій владі Канади або провінції. Суддя має бути мешканцем Національного столичного регіону, опис якого міститься у додатку до Акта про національну столицю, або мешкати в межах 40 кілометрів. Хоча правила або форма заяви для кандидата не містять коментарів щодо несумісності, заява містить серію питань щодо невиконаних податкових зобов'язань, наявного судового спору або кримінальної справи за участі кандидата, невиконання аліментних зобов'язань, банкрутства тощо [2].

Кваліфікаційне оцінювання кандидатів. Кандидат має надіслати розгорнуту форму заяви, що містить як загальні дані, так і деякі питання для кваліфікаційного оцінювання, зокрема у формі есе, а також п'ять рішень, правових документів, публікацій та іншу відповідну документацію [4]. Крім цього, кандидат повинен навести перелік усіх справ, в яких він брав участь, перелік усіх власних публікацій, усіх проведених ним презентацій. Не передбачено оцінювання автобіографії та листів з рекомендаціями.

Орган добору суддів. Органом добору судді Верховного суду Канади є Консультативна рада при Комісарі з федеральних судових справ Канади [1]. Прем'єр-міністр наділений правом на подання обраної власне ним кандидатури до шорт-листа кандидатів.

Процедура добору. Заяви на зайняття посади судді Верховного суду приймає і опрацьовує Консультативна рада у встановлений строк, після закінчення якого Рада формує остаточний список обраних кандидатур – від трьох до п'яти імен. Під час оцінювання кандидатів Консультативна рада керується низкою критеріїв (високий професійний рівень, володіння англійською та французькою мовами, забезпечення представництва з урахуванням культурної, мовної та іншої різноманітності Канади). За наслідками роботи Консультативної ради міністр юстиції звітує перед Палатою громад в особі Постійної комісії з питань юстиції і прав людини. Після складення остаточного списку кандидатів міністр юстиції проводить консультації із суддею Верховного суду Канади, прокурорами відповідних провінцій або територій, відповідними міністрами кабінету, відповідними представниками тіньового кабінету опозиції, а також членами як Постійної комісії з питань юстиції і прав людини Палати громад, так і Постійного Комітету з правових і конституційних питань Сенату. На основі цих консультацій і рекомендації міністра юстиції прем'єр-міністр обирає кандидатуру і публічно оголошує про це або оголошує ім'я такого кандидата.

Прозорість та участь громадськості. Процедура добору суддів ВС Канади та «шорт-лист» кандидатів не є публічними. З метою виконання зобов'язань Уряду щодо забезпечення прозорості членам Постійної комісії з питань юстиції і прав людини Палати громад, Постійного Комітету з правових і конституційних питань Сенату, а також представникам від всіх сторін в Палаті

надається можливість взяти участь у сесії запитань і відповідей стосовно остаточної кандидатури. Сесія, що проводиться за модеруванням професора права, дає можливість парламентаріям і представникам громадськості ознайомитися з майбутнім суддею.

Увесь шлях, який проходить претендент до суддівського крісла, повинен зводитись до єдиного – призначення суддею особи, яка є високопрофесійним і високоморальним досвідченим фахівцем. Адже суддя – це людина, яка покликана служити правосуддю. І лише той суддя, який усвідомлює свою функцію та покладену на нього відповідальність, буде відповідати встановленим вимогам.

Список використаних джерел:

1. The Independent Advisory Board for Supreme Court of Canada Judicial Appointments. URL: <http://www.fja-cmf.gc.ca/scc-csc/index-eng.html> (last accessed: 03.08.2019).
2. Qualifications and Assessment Criteria. URL: <http://www.fja-cmf.gc.ca/scc-csc/qualifications-eng> (last accessed: 03.08.2019).
3. Supreme Court Act, RSC 1985, c S-26. URL: <https://www.canlii.org/en/ca/laws/stat/rsc-1985-c-s-26/latest/rsc-1985-c-s-26.html> (last accessed: 03.08.2019).
4. Questionnaire for the Supreme Court of Canada Judicial Appointment Process. URL: <https://www.fja-cmf.gc.ca/scc-csc/2019/index-eng.html> (last accessed: 03.08.2019).